

Montserrat a Cuba*

MANUEL FORASTÉ

Els emigrants quan deixen llur Pàtria, s'emporten al cor un tros de la seva terra al país on van, i això també es compleix amb tota la seva força en els catalans que radiquen fora de les nostres fronteres. La nostàlgia i l'enyor fan que revisquin en altres llocs els nostres signes d'identitat com són l'idioma, els costums o la fe.

Un dels signes religiosos més universals de Catalunya és sens dubte la Mare de Déu de Montserrat, que a causa de l'emigració es troba escampada arreu del món, des d'Europa fins a les Filipines o des d'Amèrica fins a Austràlia.

Aquest fenomen també es confirma en la partença dels catalans a l'illa de Cuba ja que sabem que l'any 1677 ja existia una ermita de Montserrat erigida per Esteve Corbera a la mateixa ciutat de l'Havana.

Més tard es forma la «Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña», els estatuts de la qual foren aprovats l'any 1840. Es tracta d'una entitat benèfica que es preocupa de l'assistència dels catalans que arriben a Cuba o bé paga les despeses dels viatges dels que malauradament han de retornar.

L'any 1884 se celebrà un gran aplec amb participació de tota la colònia catalana que fins i tot va construir en el recinte una imitació de les muntanyes de Montserrat formant una cova en la qual varen col·locar la Verge Moreneta. Aquest esclat de catalanisme va incentivar el desig de fer una ermita pels catalans i dedicar-la com era previsible a la Mare de Déu de Montserrat.

Amb aquest intent es van adquirir l'any 1886 uns terrenys anomenats de la Loma d'en Tandino i que des de llavors es coneixerà com la Loma de Montserrat o la Loma dels Catalans.

* Addenda a l'article del Sr. Joan Almirall publicat a *Acta Numismàtica* III, de l'any 1973.

L'any 1889 es decideix començar les obres de l'ermita sota la direcció dels arquitectes Arellano i Mendoza autors del projecte. Les obres quedaren aturades després de construir la portada monumental i no es varen continuar fins l'any 1920.

El dia 24 de juliol de 1921 se celebren les festes de la inauguració de l'ermita i amb aquest motiu s'encunya una bonica medalla de plata commemorativa de l'acte. (La nº 8 de l'article del Sr. Almirall i que per fi ja sabem a quina efemèrides fa referència.)

La Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya i degana de totes les associacions fundades a Cuba es va incorporant a la història de l'illa i sobreviu a totes les vicissituds i a tots els estralls de la guerra, assolint l'any 1940 el centenari de la seva fundació. Amb aquest motiu s'encunya una altra medalla commemorativa, però ara que ja tenen una ermita representativa en lloc de l'escut de Catalunya com en les de l'any 1915 hi estampen al seu anvers una imatge de la Mare de Déu de Montserrat.

Medalla núm. 10

Anvers: Imatge sencera de la Verge de Montserrat vista de front i asseguda en un tron d'estil neogòtic. Al voltant la llegenda: VERGE DE MONTSERRAT PATRONA DE CATALUNYA.

Revers: Inscripció envoltada d'una corona meitat de roure i meitat de llor i en sis ratlles 1840 CENTENARI BENEFICIENCIA CATALANA HAVANA 1940.

Aquesta medalla i la núm. 8 tenen la particularitat que l'escultor que va dissenyar la imatge no coneixia prou bé a la nostra Verge i la va dibuixar en posició invertida. O sigui que l'infant Jesús beneeix amb la mà esquerra.

Bronze Diàmetre 30 mm. Pes 11 g.

El govern cubà s'apropià dels terrenys on hi havia l'ermita i aquesta fou enderrocada malauradament l'any 1950.

La societat torna a comprar nous terrenys i s'edifica una segona ermita de Montserrat l'any 1954. Aquesta vegada es vol fer una construcció que recordi als catalans de Cuba la nostra terra i es copien els plànols de l'església de S'Agaró,

obra notable de l'arquitecte Francesc Folguera (1891-1960) i d'estil barroc mediterrani. Recordem de passada que molts dels catalans emigrats a Cuba eren oriünds dels pobles de la costa, ja sigui del Barcelonès, del Maresme o del Baix Penedès.

La inauguració de la nova ermita es va fer el dia 10 de desembre de 1954 i l'entronització es va portar a terme a l'any següent.

Amb aquest motiu es va encunyar una altra medalla.

Tipus 11

Anvers: Bust de la Mare de Déu de Montserrat mirant a la dreta i obra dels tallers Ribera de Barcelona amb la següent inscripció AVE REGINA CATALUNIAE

Revers: Escut de Montserrat amb les muntanyes i la serra i escut de Catalunya envoltats per la següent llegenda SOCIETAT DE BENEFICIENCIA DE NATURALS DE CATALUNYA. En el centre i en sis ratlles la següent inscripció. ENTRONITZACIÓ DE LA VERGE DE MONTSERRAT EN LA NOVA ERMITA ABRIL DE MCMLV L'HAVANA

Platejada Diàmetre 30 mm. Pes 13,6 g.

El mateix motlle es va fer servir per fer medalles idèntiques però de diferent metall.

Tipus 12

Alumini Diàmetre 30 mm. Pes 4g.

La Societat de Beneficiencia de Naturals de Catalunya té poca activitat o bé està en perill de desaparició, però ens han quedat com a record aquestes curioses medalles de la seva existència i encara avui el camí que va des de l'aeroport a l'Havana trobem una singular ermita dedicada a la Verge dels catalans. L'ermita de la Mare de Déu de Montserrat.

BIBLIOGRAFIA

CARLES MARTÍ. *Los catalanes en América*. Cuba, 1918

JOSEP M.ª POBLET *El llibre d'or de la Societat de Beneficiencia de Naturals de Catalunya*. 1940.

JOAQUIM ROY. *Catalunya a Cuba*. 1988